

NORGES HØYESTERETT

Den 7. mai 2014 avsa Høyesterett dom i

HR-2014-00892-A, (sak nr. 2014/342), straffesak, anke over dom,

I.

A

(advokat Anders Brosveet)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Per Egil Volledal)

II.

B

(advokat Arne Gunnar Aas)

mot

Den offentlige påtalemyndighet

(statsadvokat Per Egil Volledal)

S T E M M E G I V N I N G :

- (1) Dommer **Skoghøy**: Anken gjelder utmåling av straff for medvirkning til legemskrenkelser, trusler og skadeverk. Det sentrale spørsmål er hvilken betydning lang saksbehandlingstid skal tillegges. Utenom anken er det reist spørsmål om domfellelsen bygger på et riktig medvirkningsbegrep, og om domsgrunnene er tilstrekkelige til å prøve dette.
- (2) Ved tiltalebeslutning 11. november 2008 av politimesteren i Østfold ble A, født 00.00.1986, og B, født 00.00.1982, sammen med flere andre personer tiltalt for overtredelser eller medvirkning til overtredelser av straffeloven § 229 første straffalternativ, jf. § 232 (post I), straffeloven § 228 første ledd, jf. § 232 (post II), straffeloven § 227 første straffalternativ (post III) og straffeloven § 292, jf. § 291 (post IV).

- (3) Moss tingrett avsa 6. februar 2009 dom som for A og B har denne domsslutning:
- "1. **A født 00.00.1986 dømmes for overtredelse av straffelovens § 229 første straffealternativ jf § 232, straffelovens § 228 første ledd jf straffelovens § 232, straffelovens § 227 første ledd, straffelovens § 292 jf § 291, alt sammenholdt med straffelovens § 62 til en straff av fengsel i 21 – tjueen – dager. I straffen fragår varetektsfengsel med 24 dager. Fengselsstraffen anses sonet ved utholdt varetektsfengsel.**
2. **B født 00.00.1982 dømmes for overtredelse av straffelovens § 229 første straffealternativ jf § 232, straffelovens § 228 første ledd jf straffelovens § 232, straffelovens § 227 første ledd, straffelovens § 292 jf § 291, alt sammenholdt med straffelovens § 62 til en straff av fengsel i 21 – tjueen – dager. I straffen fragår varetektsfengsel med 19 dager. Fengselsstraffen anses sonet ved utholdt varetektsfengsel."**
- (4) Oslo statsadvokatembeter anket til Borgarting lagmannsrett over straffutmålingen. Ved lagmannsrettens beslutning 15. juni 2009 ble påtalemyndighetens anker henvist til ankeforhandling.
- (5) Ankeforhandling for lagmannsretten ble holdt i tiden 27. april–19. mai 2011. Ankeforhandlingen omfattet også en rekke andre ankesaker i samme sakskompleks.
- (6) A og B var lovlig stevnet til ankeforhandlingen for lagmannsretten, men møtte ikke. Da det ikke var opplyst eller sannsynlig at de hadde lovlig fravær, ble påtalemyndighetens anker behandlet i deres fravær, jf. straffeprosessloven § 336 tredje ledd.
- (7) Borgarting lagmannsrett avsa 9. juni 2011 dom som for A og B har denne domsslutning:
- "7. **I Moss tingretts dom av 6. februar 2009 gjøres den endring at straffen for A, født 00.00.1986, settes til fengsel i 8 – åtte – måneder, hvorav 6 – seks – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år. Ved soning fragår 24 – tjuefire – dager for utholdt varetekt.**
8. **I Moss tingretts dom av 6. februar 2009 gjøres den endring at straffen for B, født 00.00.1986, settes til fengsel i 8 – åtte – måneder, hvorav 6 – seks – måneder gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år. Ved soning fragår 19 – nitten – dager for utholdt varetekt."**
- (8) Lagmannsrettens dom ble forkynt for A 24. mai 2012 og for B 5. juni 2012. Begge anket umiddelbart til Høyesterett over straffutmålingen. Saksdokumentene ble imidlertid forlagt – dels hos påtalemyndigheten og dels i Høyesterett. Spørsmålet om hvorvidt ankene skulle tillates fremmet, ble derfor ikke avgjort av Høyesteretts ankeutvalg før 24. mars 2014. Ankene ble da tillatt fremmet.
- (9) Utenom anken har de domfelte prinsipalt påberopt at domfellelsen ikke bygger på et riktig medvirkningsbegrep, og at tingrettens dom med hovedforhandling derfor må oppheves. Subsidiært har de gjort gjeldende at domsgrunnene ikke er tilstrekkelige til å prøve hvorvidt medvirkningsbegrepet er riktig anvendt.
- (10) *Mitt syn på saken*
- (11) Jeg er kommet til at det ikke er grunnlag for å oppheve tingrettens dom, men at anken over straffutmålingen må tas til følge.

- (12) Bakgrunnen for de handlinger tiltalen gjelder, var at det den 23. juli 2008 hadde oppstått en konflikt mellom tsjetsjenske kvinner og en kurdisk familie på X transittmottak i Y. Dette ble raskt kjent innenfor det tsjetsjenske miljøet på Østlandet. Det gikk rykter om at kurdere skulle ha forulempet og slått tsjetsjenske kvinner. I løpet av formiddagen og ettermiddagen 24. juli 2008 samlet en rekke tsjetsjenere seg i Z, og rundt 55 personer besluttet seg for å dra til asylmottaket for å hevne de forulempingene som de hadde hørt rykter om.
- (13) Det som deretter skjedde, er beskrevet slik i tingrettens dom:

"Etter de opplysninger som fremkom under hovedforhandlingen, var det til slutt 10–12 biler med tsjetsjenere som kjørte i kolonne mot X mottak. Retten må legge til grunn at tsjetsjenerne samlet seg deretter ved Æ bru og oppholdt seg der ca 2 timer. Det er opplyst at de også var inne i skoglunden og laget seg slagvåpen. Retten legger til grunn at det senest ved Æ bru ble foretatt planlegging og samordning av et angrep på X mottak med minst 40 tsjetsjenske personer til stede. Retten legger til grunn at samtlige deltagere visste at det ville bli begått vold og skadeverk mot personer og bygninger og inventar.

Retten legger til grunn at en gruppe tsjetsjenere den 24.07 ca klokken 22.45 tok seg inn på området for X mottak ved å klatre over porter eller gjerdet og deretter trengte seg inn i brakkene og telthusene. En rekke beboere ble utsatt for vold, slag, knivstikk og trusler slik som beskrevet i tiltalebeslutning post I–III. I tillegg ble det foretatt omfattende skader på brakkene og telthusene, samt inventarer som dører, vindusruter, senger, lamper og lignende, slik som beskrevet i tiltalebeslutning post IV.

Etter at angrepet var over forsvant den tsjetsjenske gruppe fra mottaket i sine biler.

En rekke beboere på mottaket ble påført skader, slag og spark. Enkelte mistet bevisstheten og ble påført alvorlige sår, blant annet den fornærmede som beskrevet i tiltalebeslutningen post I c slik at han måtte bringes til Ø sykehus i Z for innleggelse og behandling i 10 dager. Andre fornærmede ble brakt til sykehuset i Y for behandling."

- (14) Tingretten har ikke funnet det bevist at noen av de ankende parter i saken for Høyesterett selv utøvde vold, fremsatte trusler eller begikk skadeverk. Begge er derfor dømt for medvirkning til overtredelser av straffeloven § 229 første straffalternativ, jf. § 232 (tiltalens post I), straffeloven § 228 første ledd, jf. § 232 (post II), straffeloven § 227 første straffalternativ (post III) og straffeloven § 292 jf. § 291 (post IV).
- (15) For å kunne bli dømt for medvirkning kreves normalt at tiltalte fysisk har bidratt ved den faktiske utførelse av handlingen (fysisk medvirkning), eller at tiltalte positivt har tilskyndet til handlingen eller styrket gjerningspersonens forsett (psykisk medvirkning). Som utgangspunkt kan den som bare har vært til stede når en straffbar handling ble begått, ikke dømmes for medvirkning. Det er imidlertid i flere høyesterettsavgjørelser fra de senere år lagt til grunn at dersom en person på et eller annet grunnlag har plikt til å handle, kan også ren passivitet gi grunnlag for medvirkningsansvar (passiv medvirkning), se Rt. 2009 side 1498, Rt. 2010 side 1630, Rt. 2013 side 1015 og Rt. 2013 side 1686. Hvis for eksempel flere har vært sammen om å planlegge en straffbar handling, vil de som har vært med på planleggingen, som utgangspunkt ha plikt til å gripe inn for å forhindre at handlingen blir utført. Hvis de ikke gjør det, kan det danne grunnlag for medvirkningsansvar. Dette gjelder ikke bare for den handling som er avtalt, men etter omstendighetene også for en eventuell overskytende del dersom noen ved utførelsen av handlingen går lengre enn det som var avtalt, jf. Rt. 2010 side 1630.

- (16) For A har tingretten gitt denne begrunnelse for domfellelsen:

"Tiltalte har erkjent seg straffeskyldig for medvirkning etter tiltalebeslutningen. Han har forklart at han klatret over hovedporten og oppholdt seg inne på området for X transittmottak i noen minutter.

Retten finner bevist at tiltalte den 24.07.2008 ca klokken 22.45 kom seg inn på området for X Transittmottak innenfor gjerdet, ved å gå inn eller klatre over porten eller gjerdet. Tiltalte visste da han gjorde dette at det ville bli begått legemskrenkelser og trusler mot person, og skadeverk mot bygninger og inventar. Det legges derfor til grunn som bevist at tiltalte således har medvirket til de samlede legemskrenkelser, trusler og skadeverk. Tiltalte medvirket til dette gjennom forutgående planlegging og/eller styrket forsett til de andre tiltalte gjennom tilstedeværelse og/eller ved aktive handlinger.

Tiltalte har handlet forsettlig og forholdet rammes slik som beskrevet i tiltalebeslutningen av straffelovens § 229 første straffalternativ jf § 232, straffelovens § 228 første ledd jf § 232, straffelovens § 227 første straffalternativ og straffelovens § 292 jf. § 191."

- (17) Domfellelsen av B er begrunnet på denne måten:

"Tiltalte har erkjent seg straffeskyldig i medvirkning. Han har i retten forklart at han gikk gjennom hovedporten. Først da han gikk inn på området skjønte han hva som ville skje. Han har forklart at han bare var inne på området i noen minutter.

Retten finner bevist at tiltalte den 24.07.2008 ca klokken 22.45 kom seg inn på området for X Transittmottak innenfor gjerdet, ved å gå inn eller klatre over porten eller gjerdet. Tiltalte visste da han gjorde dette at det ville bli begått legemskrenkelser, og trusler mot person, og skadeverk mot bygninger og inventar. Det legges derfor til grunn som bevist at tiltalte således har medvirket til de samlede legemskrenkelser, trusler og skadeverk. Tiltalte medvirket til dette gjennom forutgående planlegging og/eller styrket forsett til de andre tiltalte gjennom tilstedeværelse og/eller ved aktive handlinger.

Tiltalte har handlet forsettlig og forholdet rammes slik som beskrevet i tiltalebeslutningen av straffelovens § 229 første straffalternativ jf § 232, straffelovens § 228 første ledd jf § 232, straffelovens § 227 første straffalternativ og straffelovens § 292 jf. § 191."

- (18) Tingrettens begrunnelse for domfellelsene inneholder enkelte uheldige formuleringer. Blant annet har tingretten for så vidt gjelder grunnlaget for medvirkningsansvaret, angitt flere alternative former for medvirkning uten å angi hvilket alternativ som domfellelsene bygger på. Når tingrettens dom blir lest i sammenheng, fremgår det imidlertid klart at tingretten har funnet det bevist at de domfelte hadde vært med på å planlegge angrepet på X transittmottak, og at de var innforstått med at det under angrepet skulle utøves vold mot personer, fremsettes trusler og begås skadeverk. Ved å være med på denne planleggingen fikk de plikt til å hindre at angrepet ble iverksatt.
- (19) Etter det tingretten har lagt til grunn, gjorde de domfelte intet for å forhindre det angrep på X transittmottak som de hadde vært med på å planlegge. Tvert imot deltok de ved iverksettelsen av angrepet, og ved dette bidro de ytterligere til å styrke de øvriges forsett. Det er på denne bakgrunn ikke tvilsomt at de domfelte har medvirket til å overtre de angitte straffebestemmelsene.
- (20) Forsvarerne har for Høyesterett fremholdt at det er en mangel ved tingrettens dom at det ikke fremgår av domsgrunnene at de domfelte forstod at de var med på å styrke de

øvriges forsett. Jeg kan imidlertid heller ikke se at det på dette punkt foreligger noen mangel som kan gi grunnlag for opphevelse. Tingretten har angitt at de domfelte har handlet med forsett. Det fremgår også av den beskrivelse som tingretten har gitt av hendelsesforløpet, at de tiltalte nødvendigvis må ha vært klar over de elementer ved handlingen som danner grunnlag for medvirkningsansvar. Jeg finner på denne bakgrunn domsgrunnene tilstrekkelige til å prøve tingrettens lovanvendelse.

- (21) Det fremgår av det jeg har sagt, at det faktum tingretten har funnet bevist, gir grunnlag for å dømme for medvirkning, og spørsmålet blir da hvilken straff som skal utmåles.
- (22) Som fremholdt av lagmannsretten, må det av allmennpreventive grunner reageres strengt mot den type planlagte voldshandlinger som vi her står overfor. Angrepet ble utført på en skremmende og brutal måte, hvor angriperne med forskjellige typer våpen – som stokker, jernstenger, kniver, hammere med videre – gikk løs på personer som verken hadde gjort angriperne eller andre tsjetsjenere noe. De angrepne var alle sårbare i den forstand at de var asylsøkere, og mange hadde flyktet til Norge fra krig og voldshandlinger.
- (23) Lagmannsretten har lagt til grunn at det ved straffutmålingen ikke vil være for strengt å ta utgangspunkt i et straffenivå på ubetinget fengsel i ett år. Dette er jeg enig i. Når lagmannsretten fastsatte straffen for begge de ankende parter til fengsel i åtte måneder, hvorav seks måneder ble gjort betinget, var det fordi de hadde avgitt en uforbeholden tilståelse, og det var gått nær tre år siden de straffbare handlingene hadde funnet sted. Etter lagmannsrettens dom har det gått ytterligere bortimot tre år, og dette skyldes i hovedsak at saken har vært forlagt dels hos påtalemyndigheten og dels i Høyesterett.
- (24) Denne lange saksbehandlingstiden representerer en klar krenkelse av retten etter Den europeiske menneskerettskonvensjon artikkel 6 nr. 1 til å få saken avgjort innen rimelig tid. For å reparere dette konvensjonsbruddet er det ikke tilstrekkelig at det blir konstatert konvensjonskrenkelse, men straffen må også reduseres vesentlig. Som fremholdt av lagmannsretten, må det ved straffutmålingen også tas hensyn til at de domfelte har avgitt en uforbeholden tilståelse.
- (25) Forsvarerne har anført at den lange saksbehandlingstiden tilsier at utmålingen av straff bør utsettes, jf. straffeloven § 52 nr. 1. Jeg finner det midlertid klart at det ikke er grunnlag for straffutmålingsutsettelse. De ankende parter er dømt for medvirkning til alvorlige straffbare handlinger, og dersom saken var blitt behandlet med tilstrekkelig hurtighet, ville det ha gitt grunnlag for en lengre ubetinget fengselsstraff.
- (26) A har sittet 24 dager i varetektsfengsel, mens B har sittet 19 dager i varetekt. For at de skal få tilstrekkelig reparasjon for bruddet på retten til behandling innen rimelig tid, kan de etter min oppfatning ikke settes inn til soning av ytterligere fengselsstraff. Dette taler for å redusere den ubetingede del av straffen til det som må anses sonet ved varetekt. Aktor har imidlertid gått inn for å gjøre den straff lagmannsretten har utmålt, fullt ut betinget. Da det under ankeforhandlingen ikke ble reist spørsmål om å gå ut over aktors påstand, finner jeg å burde følge denne.
- (27) Jeg stemmer for denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 7 og 8, gjøres den endring at straffene på fengsel i 8 – åtte – måneder i sin helhet gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år.

- (28) Dommer **Noer:** Jeg er i det vesentlige og i resultatet enig med førstvoterende.
- (29) Kst. dommer **Kaasen:** Likeså.
- (30) Dommer **Kallerud:** Likeså.
- (31) Dommer **Tjomsland:** Likeså.
- (32) Etter stemmegivningen avsa Høyesterett denne

D O M :

I lagmannsrettens dom, domsslutningen punkt 7 og 8, gjøres den endring at straffene på fengsel i 8 – åtte – måneder i sin helhet gjøres betinget med en prøvetid på 2 – to – år.

Riktig utskrift bekreftes: